

oordeeling der historie door dezen schrijver als tendentius worden gebruikt. Wanneer hij b.v. schrijft „Tal van sociale voorzieningen, door bepaalde ondernemers in het raam van hun onderneming getroffen, hebben dan ook niet ten doel de arbeider recht te doen, doch bepaalde vormen van arbeidsomlust weg te nemen, en daardoor de productie te stimuleren” (blz. 14), dan is dit een verre van fraaie stemmingsmakerij tegen den ondernemer. — Dat er zulke ondernemers zijn worde hier niet betwist, doch wanneer men het „rekenachtig karakter” van het kapitalisme wil aantonen, dan zullen er toch deugdelijker dingen en dan beter verantwoord dienen te worden gezegd.

Hetzelfde moet gezegd worden van zijn daarna volgende opmerking: „Nauw hangt hiernede samen, dat het kapitalisme ten gunste van de factor arbeid wel het een en ander wil doen, maar dan alleen als een gunst, die het uit hoofde van zijn machtsvolheid verleent en die ook als een gunst moet worden aanvaard”.

Niet zonder verbazing leest men voorts in dit werkje, wanneer het betreft de erkenning van hetgeen de schrijver zelf noemt „enorme verbeteringen”, welke sociale verbeteringen dan toch maar door de ondernemers in vrijheid zijn aangebracht in heden en verleden, daarvan deze beoordeeling: „Afgezien van de wijze, waarop de sociale verbeteringen ten onzent tot stand zijn gekomen, kan voorts toch niet gezegd, dat door hen in Nederland een sociaal paradijs was tot stand gekomen. Er was, ik herhaal het nog eens, in de loop van zeventig jaar enorm veel verbeterd, maar tot een maatschappelijk stelsel, dat de groote massa van de bevolking bestaanszekerheid geeft, hadden wij het nog niet gebracht” (blz. 15, 16). Men zou geneigd zijn aan den schrijver de vraag te stellen, of hij dat „paradijs op aarde” en dat „stelsel, dat bestaanszekerheid” geeft, dan wel verwacht van die door hem gepropageerde nieuwe orde in die door hem aangegevene nieuwe samenleving?

Dit antwoord zal m.i. in positieven zin moeten luiden, wil het aanvaardbaar zijn, waarom niet langer kan worden voortgegaan op dien weg, die immers in 70 jaar al zulke enorme verbeteringen ook volgens den schrijver heeft gebracht. Wij voor ons verwachten dat paradijs op aarde bepaald niet, evenmin als die orde, die bestaanszekerheid geeft, en achten het daarom ook principieel onjuist bij voorbaat alle streven, ondernemen om hier op aarde tot betere verhoudingen te komen, zeker niet wanneer het duidelijke vruchten oplevert, bij voorbaat te verwerpen, omdat het nu eenmaal hier in deze zondige wereld niet tot de volkomenheid leidt. Nu willen wij direct opmerken, dat wij het voorgaande lezende, niet voorbijgeleden waren aan hetgeen eenige bladzijden eerder door den schrijver was opgemerkt in zijn geschrift over „De arbeider in de nieuwe samenleving”: „Wie geleerd heeft mensch en wereld te zien in het licht, dat de Bijbel op beiden werpt, weet, dat deze wereld tot haar einde gebukt zal gaan onder de vloek van de gebrokenheid. Hij is ten aanzien van de maatschappelijke orde pessimist noch optimist, doch realist; hij weet, dat ook de geleide economie niet in staat zal zijn een volkomen harmonische samenleving in 't leven te roepen, maar hij draagt tevens in zijn hart 'n nimmer aflatende hunkering om onze samenleving althans tot een afgeschaduwde te maken, een heenwijzing naar de waarlijk nieuwe aarde, waarvan de Bijbel bij herhaling spreekt en waarop in de meest absolute, want Goddelijke zin gerechtigheid zal wonen” (blz. 8). Niet wij hebben deze woorden uit het oog verloren, doch naar het ons voorkomt bepaald de schrijver zelf, wanneer hij eenige bladzijden verder die bestaande orde of „dat onstabiele economische systeem” zooals hij het noemt, miskent en verwerpt, ondanks alle „enorme verbeteringen”, omdat het nu eenmaal in Nederland geen sociaal paradijs heeft gebracht en geen bestaanszekerheid voor de groote massa van de bevolking. Wij voor ons achten reeds die titel „De arbeider in de nieuwe samenleving” verre van realistisch, doch bepaald ongemotiveerd optimistisch.

Dit schrijvende worden wij niet bewogen door eenigen aandrang het door den schrijver bij herhaling veroordeelde „kapitalisme” in verdediging te nemen. Wij zouden dan eerst ons eens moeten gaan afvragen: wat is kapitalisme en wie is een kapitalist. Dit zou nog niet meevallen. Prof. dr. Wilhelm Röpke, maakt m.i. te dien aanzien in zijn „Civitas humana” (Amsterdam, Elsevier, 1947) zeer terecht de opmerking: „Het zoo zwaar klinkende woord „kapitalisme” is wel eenigszins versleten en, evenals een veelgebruikt muntstuk, heeft het daardoor een onklaar en onzeker uitzicht gekregen; het bevat zooveel dubbelzinnigheid, dat het niet goed bruikbaar meer is in het geestelijke betalingsverkeer. Het komt altijd net van pas als een woord zonder veel zin, maar een helder doordacht begrip ontbreekt en men kan er ook allerlei wonderlijke escamotagestukjes (d.i. geschilstukjes, G.) mee uithalen, wat blijktbaar nog een overblijfsel is uit de nalatenschap van Hegels taalmythe, die ons door Marx is overgeleverd en die we nog steeds met ons slepen” (blz. 6).

Ook voor mijn besef zit er in den tegenwoordigen christelijk-socialen inventaris, althans wat de terminologie betreft, heel wat, dat feitelijk ontloend is aan den huize Marx.

Overigens willen wij niet nalaten met name ten aanzien van zulk een woord als b.v. dat gehate „kapitalisme” onszelf en anderen te blijven inscherpen de noodzakelijkheid, bij alle noodzaak aan behoorlijk gedefinieerde termen in ons sociaal-economisch spreken

en denken, toch vooral er voor te waken niet uit het pog te verliezen of te ontzinken aan deze voor den christen grondleggende gedachte, dat niet alleen kapitalist is hij, die machtig vele goederen bezit zonder daarbij God en menschen te ontzien, maar ook de landlooper lungs 's Heeren wegen, die God en menschen verlatende, zijn gansche bezit in een bundeltje op zijn rug meesjouwt en die dien schameelen schat voor geen koninkrijk zou willen geven. Bezit buiten God en den naaste om noemen wij: kapitalisme.

Wanneer orde tegenover orde, de zoogenaamde kapitalistische samenleving tegenover de zoogenaamde nieuwe samenleving, komt te staan, zooals hier door dezen schrijver gesteld wordt, dan dient zoowel van het een als van het andere duidelijk afgrenzende verantwoording te worden gedaan. En dat mis ik hier.

Ondertusschen is de situatie verre van ongevaarlijk. Allerwegen wordt in West-Europa wel erkend en geducht het verkeerde van het staats-communisme, waarbij de productiemiddelen en de beschikking erover geheel aan den staat zijn vervallen, doch vergis ik mij niet, dan staan in datzelfde West-Europa ook allereigen de deuren wagenwijd open om met gejuich binnen te halen, wat naar ik meen geen anderen naam verdient dan ondernemings-communisme. Het is onmiskenbaar, dat dit ook geschiedt door schrijvers en propagandisten uit Christelijken kring. Het voor ons liggende geschrift van prof. dr. W. F. de Gaay Fortman „De arbeider in de nieuwe samenleving” is er ons een bewijs van. Zoo wordt b.v. het instituut van den ondernemingsraad, waarin de arbeider naast den patroon royaal inzicht zal bekomen in de financiële en economische positie van de onderneming en wat daartoe dient, door dezen schrijver gezien als „een krachtige, verdere stap in de richting van de reeds aangevangen vergemeenschappelijking van de onderneming” (Blz. 84). Men hoort het, wij zijn nog niet aan het eind, het is alles nog maar een krachtige, verdere stap in de richting van wat op den duur zal brengen de vergemeenschappelijking of de communisatie van de onderneming, het ondernemingscommunisme. De overkoepelende publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, althans volgens de plannen op stapel, kan ons dan verder brengen het bedrijfstak-communisme, en de sluitsteen

Eenige bijdragen tot opening der Schriften

Waar de erfenis wordt uitgedeeld

II.

„Want de belofte is niet door de wet aan Abraham of zijn zaad geschied, namelijk dat hij een erfgenaam der wereld zoude zijn, maar door de rechtvaardigheid des geloofs” (Rom. 4: 13.)

We hebben in het voorafgaande getracht om de gedachtenfeer te bepalen, waarin Paulus zich beweegt in de pericop 13—16. Voor we nu op ons eigenlijke doel afgaan, n.l. het verstaan van de quintessens uit zijn betoog hier in aansluiting op de verzen 9 en vlg., zullen we toch nog even in 't bijzonder aandacht moeten schenken aan 11 en 12.

Dat er in deze verzen nauwe aansluiting is bij vers 10 is zonder meer duidelijk. Reeds de driemaalige herhaling van het „geloof tijdens onbesnedenheid” bewijst dit.

Toch zal anderzijds de vraag, of 11, 12 met 9, 10 zijn samen te nemen als het uitwijzen der historie, dat de rechtvaardigheid is „tot geloof”, ontkenend moeten beantwoord worden. Want strikt genomen heeft de apostel zijn vraag uit vers 9 (naar de historische orde van rechtvaardiging en besnijdenis) in vers 10 reeds voldoende beantwoord. Wat we in 11, 12 vinden is een interpretatie van de besnijdenis, een aanwijzing van Gods bedoeling daarmee. (We vinden die doelstelling opnieuw naar voren gebracht in vers 16. (Vgl. ook Gal. 3: 8, 14). Daaruit krijgt men oppervlakkig reeds den indruk, dat er ook samenhang is tusschen 11, 12 en de volgende verzen. Daarvoor is er echter nog een sterker aanwijzing, die intusschen niet aanstonds opvalt. Integendeel! We wezen er reeds op, hoe in vers 13 (schijnbaar) plotseling twee nieuwe grootheden ter sprake worden gebracht. Dat ze echter niet heelemaal onverwacht uit de lucht komen vallen, blijkt bij een nauwkeuriger lezen van vers 11. We gaan daartoe nog éénmaal naar Gal. 3.

Bij het overwegen van dat hoofdstuk treft ons n.l. een woord, waarover we niet mogen heenlezen, zooals we misschien geneigd zouden zijn te doen. Ik bedoel het woord „bevestigd”, dat we tweemaal tegenkomen (vs 15 en vs 17). Beter is het, te vertalen „rechtsgeldig gemaakt”. Aldus ook Greijdanus, die er aan toevoegt: „..... wat geschiedt door den dood van den testateur; vgl. ook Hebr. 9: 16, 17”.

De juistheid van deze laatste opmerking trekken we in twiifel.

Wie even de genoemde plaats uit Hebr. opslaats, ziet, dat daar gesproken wordt van het uitdeelen der erfenis (vs 15), m.a.w. dat het „vast zijn” en „kracht hebben” (vs 17) slaat op de ten uitvoer legging van het testament. Anders evenwel staat de zaak in Gal. 3. Immers: de uitvoering van het testament dat Abraham kreeg wachtte tot de

van de staatsbemoeiing met dat alles, aan de top, toch weer het staats-communisme. Met dit verschil, dat wij inplaats van het gecentraliseerde staats-communisme dan krijgen via het ondernemingscommunisme en het bedrijfstak-communisme, het gedecentraliseerde staats-communisme. Mogen allerwegen de oogen opengaan. En daarom: principis obsta, weersta het begin, zij het parool.

P. GROEN.

Telegram tot steun van de Regeering

Aan den Ministerraad werd het volgende telegram verzonden:

De Dordrechtse politieke en sociale club, gevormd uit leden der Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Dordrecht, en bevrienden is vervuld van de wens om in het bijzonder in deze moeilijke dagen Gods hulp af te smeken voor onze overheden en voor allen die in hoogheden over de landen der toekomstige Nederlands-Indonesische Unie gezeten zijn, en is mitsdien in vergadering bijeengekomen op 30 December 1948. Zij acht zich hier, op gezag van de Heilige Schrift en de ware Christelijke belijdenis, verplicht het volgende te verklaren:

1. Met dankbaarheid jegens God, door Wiens hand de Overheden regeren, heeft zij kennis genomen van het besluit der regering om door middel van de haar als Gods denares toekomende wettige zwaartmacht een einde te maken aan het vrije spel van die elementen, die het leiden van een stil en gerust leven in alle Godzaligheid en eerbied in Indonesië onmogelijk maken.

2. Wetende dat het langs de weg der gehoorzaamheid aan de wet des Heren is, dat Christus' Koninkrijk wordt bevorderd, wenst zij boven alles dat onze overheden het thans begonnen werk tot in lengte van dagen niet zullen laten varen, dat is dat zij alles in het werk stellen om de hand te houden aan de vrije verkondiging van Gods Woord in alle delen van de Nederlands-Indonesische Unie, gelijk dat reeds 350 jaren lang de ware zin van de arbeid der Nederlanders in de Archipel behoorde te zijn.

3. De valsheid onderscheidende van alle leuzen over vrijheid en beschikkingsrecht, die niet samengaan met de erkenning van Christus' Koningschap over alle volken, wenst zij onze regering de kracht van het ware geloof toe bij de verdediging van haar beleid en bij het doen horen van haar getuigenis voor het forum van de internationale machten en in de organisatie der Verenigde Naties, die veelal aan Christusverzwijgende en daarom onaanvaardbare grondslagen zijn gebonden.

POP WETENSCH. SCHETSSEN

komst van Christus, die het Zaad was op Wiens naam God de erfenis had laten schrijven (vs 16). Maar rechtsgeldig heet het testament niettemin reeds 430 jaar vóór de komst van de wet.

We moeten dus besluiten, dat het „rechtsgeldig zijn” van een testament, waarvan Gal. 3 spreekt, iets anders moet inhouden dan het „vast” of „van kracht zijn”, waarvan we in Hebr. 9 lezen.

Nu gevoelt natuurlijk ook Greijdanus wel, dat in dit geval zeker iets anders bedoeld moet zijn dan het sterven van den erflater. Hij weet echter niet, wát. „Hoe God Zijne verbondsbeschikking bevestigd heeft, zegt de apostel niet nader” zoo teekent hij bij vers 17 aan.

Ik meen, afgaande op wat de papyri ons leeren over het testament in de oudheid, dat de rechtsgeldigheid geacht wordt tot stand te zijn gekomen door de verzegeling.¹⁾

En nu gaan we terug naar Rom. 4. Is het niet opmerkelijk, dat in vers 11 gesproken wordt van een zegel? Me dunkt, we mogen aannemen, dat Paulus reeds in vers 11 de gedachte aan een testament voor den geest zweefde; dat hij dus dáár al vooruitgripte op de erfenisbelofte, die hij in vers 13 ter sprake brengt.

Zien we dus goed, dan komt met vers 11 een nieuwe wending in Paulus' betoog en dient men derhalve 11, 12 niet bij het voorafgaande te trekken (ofschoon het daar natuurlijk op aansluit), maar bij wat volgt.

Wanneer we nu eindelijk scherp voor oogen willen krijgen, wát dan wel de nieuwe stap is die Paulus in vers 11 gaat zetten op den weg der weerlegging van den Jood die zijn evangelie van „rechtvaardigheid uit geloof tot geloof” verondersteld wordt te willen bestrijden, moeten we op twee dingen vooral letten.

Allereerst is het opvallend, dat de apostel nu éérst den heiden noemt als in aanmerking komend voor rechtvaardiging (vs 11) en dán pas den Jood (vs 12).

En een tweede merkwaardigheid is deze, dat hij ook in vers 12 bij „het geloof van Abraham” alweer de toevoeging geeft „dat in de voorhuid was”. We zijn misschien oppervlakkig geneigd te zeggen, dat deze toch eigenlijk wel overbodig is. Paulus moet toch aannemen, dat zijn lezers na het voorafgaande eindelijk wel eens zullen weten, dat Abraham als onbesneden geloofde en gerechtvaardigd werd. En daarop het accent te leggen heeft natuurlijk zin, wanneer hij spreekt over de rechtvaardiging van heidenen. Maar waarvoor dient die toevoeging nu nogmaals herhaald, wanneer hij het over de rechtvaardiging van Joden heeft? Wil de apostel hun soms ook den eisch stellen om te gelooven in onbesneden toestand?

Men is wellicht niet geneigd, de laatste vraag ernstig te nemen. En toch gelooven we, dat juist de seriëuze overweging ervan ons de oogen kan openen voor

¹⁾ Zie b.v. Paul Meyer, Juristische Papyri (Berlin 1920) no. 34/30, Vgl. daarbij ib. no. 93 § 7.